

ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR MOLDOVENESC ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ

*BUGA Oleg, dr. hab. în economie, prof. univ.,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți*

It is known that after church, the oldest and the most important leading institutes involved in any civilized human community was and remains school. Because it is one of the resistant pillars of the society, from the beginning it was created under the church, and the first teachers, as we know, were called dascăli - inspired teachers, devoted and willing to guide the younger generation.

Key words: higher education, education, demographic crisis, project, national security

Se știe că, după Biserică, cea mai veche și importantă instituție comunitară în orice așezare umană civilizată a fost și rămâne școala. Deoarece este unul din pilonii de rezistență a societății, aceasta de la bun început, a fost creată pe lângă biserică, iar primii învățători, precum știm, se numeau dascăli. Și acum sunt numiți dascăli învățători inspirați, consacrați și doritori să îndrumeze tînăra generație. Or, misiunea educației considerăm, nu constă în simpla furnizare de informații audienților, ci mai mult în provocarea interesului acestora pentru dobândirea de cunoștințe aprofundate. Educația și învățămîntul astăzi, la început de secol, sunt elemente incontestabile a securității naționale, de starea acestui sistem depinde viitorul oricărei formațiuni statale, starea societății, în general, și a tuturor sferelor, în particular.

Învățămîntului, la general, și celui superior, la particular, în toate timpurile i s-a acordat atenție sporită, deoarece el produce forță umană calificată și inteligentă, capabilă să facă față competițiilor umane, să propulseze un stat în ierarhia mondială a reușitelor. Făcînd, de exemplu, o retrospectivă a învățămîntului superior din fosta URSS, menționăm că în a. 1975 erau 856 instituții superioare de învățămînt, unde învățau circa 4,9 milioane studenți (populația țării era de 245 milioane). Adică, studenți deveneau 20-30 % din absolvenții școlilor medii. Cam așa stau lucrurile acum în majoritatea statelor dezvoltate. Astăzi în Rusia sunt 5,7 milioane studenți, la o populație de 144 milioane oameni (menționăm, că Rusia în 2014 a mărit numărul de locuri bugetare de la 56 pînă la 100 absolvenți a școlilor medii). Ca și Republica Moldova, Rusia se va confruntă cu o criză demografică de amploare și în anii următori, numărul de studenți se va micșora de circa două ori (dar menționăm din start că guvernul Rusiei face eforturi mari pentru stabilizarea demografică a numărului populației). În asemenea situație se află țările baltice sau chiar Azerbaidjan (care este un stat cu religie islamică și unde procesele demografice au alte determinante). Cu asemenea probleme se confruntă și instituțiile de învățămînt din România, de exemplu, la Universitatea „Ștefan cel Mare” s-au închis 3 specialități în 2013-2014 din lipsă de studenți.

Deci, una din caracteristicile ce domină învățămîntul superior astăzi este situația demografică precară de descreștere a numărului de studenți. Cum poate fi gestionată situația? Este o situație de criză profundă, starea cînd globalizarea ca fenomen atrage în mrejele sale învățămîntul superior moldovenesc. Considerăm, din start, că eforturile Ministerului Educației sunt absolut corecte, ori în acest proces de globalizare Republica Moldova nu poate rămîne o oază a necalificării, nerevitalizării învățămîntului superior după standardele lumii contemporane.

În alt caz, Republica Moldova o să aibă deficiențe la capitolul competiție și o să rămînă la nivelul statelor africane. Republica Moldova are astăzi circa 25 instituții superioare de învățămînt ceea ce, considerăm, e mult. Unele din ele au același profil, sunt situate în aceleași orașe, sunt finanțate parțial de stat.

Care e rostul lor, care e rostul situației date? Or, ele pregătesc profesori pentru școli, iar în Nisporeni, Fălești, Cantemir și alte raioane nu ajung profesori. Nu e mai bine de a le comasa eficientizând folosirea resurselor financiare, consolidând strategiile de dezvoltare universitară, a cercetărilor științifice etc. Nu este oare asta o problemă ce ține de securitatea națională, inclusiv, de securitatea economică?

Alte universități sunt simpli „vânzători de diplome”, or, calitatea predării, instruirii este joasă. Dacă în România, numai de la 1 septembrie 2014 până la 31 decembrie 2014 a fost sistată activitatea a 4 instituții superioare de învățământ, în ultimii 10 ani în țara noastră numărul lor s-a mărit.

A treia grupă de instituții de învățământ fac parte din categoria celor „stranii” . De exemplu, Institutul Militar. Republica Moldova, cum se știe, este stat neutru și are o armată de circa 8000 de oameni. Este necesar acest institut pe fondalul acestei situații? Pentru cine și pentru ce pregătim ofițeri? Nu e mai bine de-i pregătit prin diferite înțelegeri în instituții prestigioase și cu experiență de peste hotare? Deci, pe fondalul înăspririi cerințelor de BAC (absolut necesară, corectă pentru a putea pune accent pe calitate și a putea rezista competițional în situația globalizării, inclusiv a serviciilor educaționale, a micșorării demografice a numărului de studenți, or anul acesta la treapta liceală, au fost admiși doar câteva mii de persoane), a proastei instruirii etc. Pentru a nu pune la bătaie securitatea națională în domeniul potențialului uman este nevoie de măsuri radicale atât la nivel de management universitar, cât și ministerial.

Ce trebuie să facă universitățile și statul pentru a păstra la nivel învatamintul superior in situația dată?

1. Este nevoie de atragerea studenților străini și asta va depinde de poziționarea universității, după acreditare, de reitingul ei (clasificarea, parțial, în anii 2000 a fost făcută, dar nu reflectă adevărul). Vor veni studenți străini în Republica Moldova să învețe? (Marea Britanie câștigă din instruire anual peste 3 mlrd. de lire sterline, Danemarca – 2 mlrd. euro). La ULIM și Universitatea de Medicină vin, în România - vin! Este nevoie de proiecte la nivelul Ministerului Educației, Ministerului Afacerilor externe de atragere a străinilor.

2. De limitat, prin măsuri ministeriale, activitatea de „ achiziție” a abiturienților de către alte state (România, Rusia, Bulgaria, Ucraina s.a). Aceiași situație este, de exemplu, în Ucraina sau Azerbaidjan cu universitățile turcești. Ucraina a introdus încă un examen local, de exemplu, la echivalarea diplomei, iar Azerbaidjan restricționează oferta, permițând recrutarea studenților doar la specialitățile ce nu sunt pe teritoriul național.

3. De comasat instituțiile superioare de același profil ca, de exemplu, cele pedagogice din Chișinău. Ne-am pomenit cu un conglomerat de Universități, reprezentînd, în esență, business entități demne de toată lauda pentru performanțele economice înregistrate care, de facto, produc șomeri. Ori nu pot exista dascăli ce vor preda în școală cu nota medie de 5-6?

4. Atragerea angajaților Universităților în proiecte științifice, de cercetare etc. Nu e mare secret că astăzi unele din ele se dau preferențial, cu așa numitul „otcat” etc.

5. Să fie ridicate salariile profesorilor în licee (nu ca în 2014 de la 1 septembrie), pentru a motiva pregătirea către bacalaureat. De asemenea a profesorilor universitari pentru a stimula calitatea predării. Calitatea instruirii este un element esențial în competiția serviciilor educaționale.

6. Angajările în instituțiile de învățământ trebuie făcute în proporție de 80-90 % doar prin concursuri. Asta va micșora procentul nepoților, soțiilor, rudelor angajate. Va micșora cheltuielile pentru această categorie de angajați.

7. Să fie urgentat procesul de acreditare, ori asta va permite recunoașterea actelor moldovenești peste hotare, clasificarea Universităților și creșterea calității instruirii.

8. Să fie declarate proiecte cu interes strategic de Stat, sistemele de conlucrare cu agenții economici practicate la Universitățile „Alec Russo” sau Universitatea Tehnică din Chișinău. Ministerului îi revine misiunea de a înlesni această conlucrare și a organiza altele. Și prin salarizarea corectă să fie ridicată imaginea învățătorului, profesorului în societate, ori în ultimii ani s-a făcut totul pentru pierderea încrederii și compromiterea acestei meserii.

9. Să fie înăspriată lupta cu corupția ca cel mai mare flagel ce duce la compromiterea statutului de „profesor” . Învățământul superior moldovenesc intră într-o fază nouă, aceea a restructurizării sub influența mecanismelor noi a economiei de piață din domeniu. Se va micșora numărul de angajați, va fi nevoie de mișcări revoluționare de supraviețuire.

De aceea, managerii Universitari de toate nivelurile nu trebuie să aștepte cumînței momentul cînd va fi asigurat de la sine un nivel calitativ înalt de predare, învățare și evaluare academică , o restructurare a Planului-cadru, o re-dimisionare a ciclurilor de studii și așa mai departe . Or, cheia reușitei rezidă în activitatea centrată pe necesitățile și doleanțele audientului, bazată pe interactivitate și flexibilitate într-o lume unde e un pas de la bine la rău, unde noțiunea de „securitate națională” și „educație” sunt sinonime.

Învățământul superior moldovenesc trece printr-o fază de restructurare în concordanță cu evenimentele economico-sociale ce domină în jur. Și Republica Moldova nu își poate permite luxul de a nu fi receptivă la aceste schimbări, ori asta va bate în elementele securității naționale, în potențialul uman, în calitatea societății de mîine, în capacitatea competițională a sistemului superior de învățămînt.